

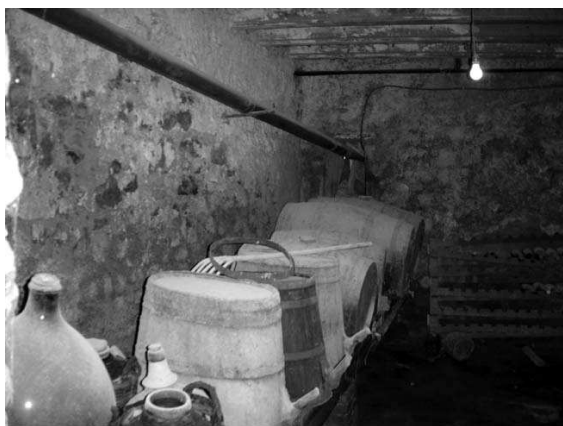
EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Mas Gabriela (2ona. part)

Després de la defunció de l'Anton, esdevinguda aproximadament l'any 1798, va passar a ser propietari de la Gabriela el Ramon Sagristà, el segon fill per ordre de primogenitura, ja que el seu germà gran, el Valentí va quedar-se el mas Jaumeandreu, més valuós. El Ramon es va adonar que el negoci era el vi, ja que la demanda era alta i els preus no paraven de pujar. Va portar a terme la política de donar el màxim de terra a parcers, perquè aquests la tornessin rendible i el propietari es pogués lucrar amb les parts. No hem fet un estudi exhaustiu d'aquell període, però podem aportar com exemple els contractes de rabassa que va signar Ramon Sagristà entre els mesos de juny i setembre de 1802. Va establir a Miquel Serra un tros de sis quarteres en un indret dit "lo Pla de Oliveras", a Francesc Thomasa vuit quarteres a "la Plana de la Vinya Mayola", a Joan Thomasa nou quarteres al lloc de "Devant la Basseta", a Vicenç Llobet vuit quarteres al "Termenal de Massana", a Josep Biosca set quarteres al "Gandó", i a Silvestre Font vuit quarteres a la "partida d' Oliveras". En quatre mesos va aconseguir doncs, contractes per reduir a vinya un total de 46 quarteres de terra improductiva.

Celler de la Gabriela

Els tres primers parcers eren de Camps, el quart de Fals i els dos darrers de Castelltallat. No eren pas aquests els únics parcers que tenia, també li pagaven parts Cristòfol Torras, Mariano Garriga, Joan Mas, Anton Prat, Joan Quer, Mariano Roig, Josep Francitorra i segurament molts d'altres.

Hem recollit també una venda que va realitzar el Ramon l'any 1814. Va vendre per 150 lliures al traginer de Manresa, Onofre Roca, una casa que tenia al carrer de Barreres. Aquell any, la meitat de les cases de Manresa havien estat cremades i saquejades pels francesos, així que potser es va aprofitar de la demanda d'habitatges per fer la venda amb avantatge.

No se sap gran cosa de la seva vida familiar, tret que va casar-se amb Francesca Font el 1792 i que el seu fill gran va ser el Pere. El Ramon deuria morir a finals de 1814 o a principis de 1815, perquè el març d'aquell any ja van signar un contracte de rabassa el Pere i la seva mare vídua.

Pere Sagristà va ser un personatge rellevant del seu temps. La societat estava dividida llavors entre els partidaris de la reina Isabel o liberals, i els partidaris de Carles V o carlins. En realitat, no era tant un enfrontament sobre qui havia de portar la corona al cap, sinó un enfrontament entre els que volien que perdurés l'antic règim absolutista i els que defensaven una constitució moderna de l'estat. La majoria d'hisendats rurals i clergues de l'interior de Catalunya estaven a favor dels carlins. El 1822 hi va haver un aixecament realista i el 1833 va començar la primera guerra carlina, que va durar fins el 1840, després de la desfeta de Peracamps. Posteriorment hi va haver tres guerres carlines més. Pere Sagristà era el cap de la facció carlina a Fals, afirmació que es demostra amb la següent carta que va dirigir el 5 d'abril de 1837 el Capità General a Ramon Vall, l'alcalde de Fonollosa.

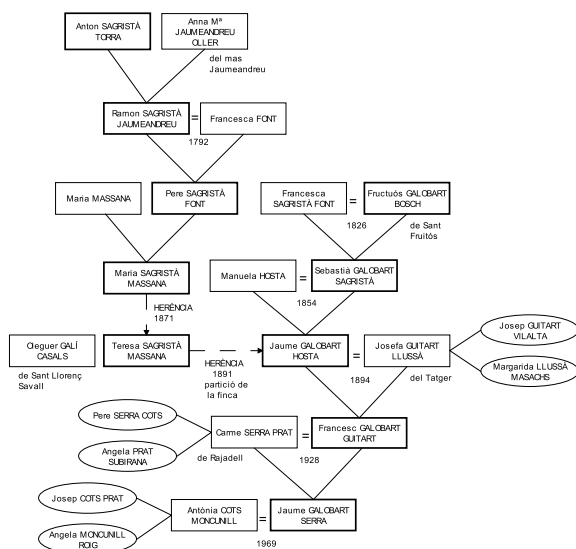
«...en consecuencia del oficio que se ha dignado dirigirme el Brigada D. Benito Tristany prevengo a V. haga efectivo el alistamiento general de todos los hombres de este pueblo dentro del termino de 4 dias del recibo de

esta y bajo las penas que tendra a bien poner el Brigada Benito Tristany espresando en la misma lista los que sean voluntarios y los que no lo son, cuales listas las entregará V. a Pedro Sagrista...»

El canonge Benet Tristany, natural d'Ardèvol, era el cap de les forces carlines, i no va parar de molestar els enemics fins que va ser afusellat a Solsona el 1847. Després de perdre la guerra, Pere Sagristà va haver d'exiliar-se i va passar uns anys fora de Fals. El Pere estava casat amb Maria Massana i tenia tres filles; la Maria, soltera, la Teresa, casada, i la Rosa, monja dominica. El dia 11 de setembre de 1867 va fer testament amb el rector. Va encarregar 500 misses pel repòs de la seva ànima i va disposar que el dia del seu funeral es repartissin quatre quarteres de blat entre els pobres. Va fer hereva la Maria, i després d'ella la Teresa, amb la condició que si no tenien fills, l'herència es transferís al nét de Fruituós Galobart. Francesca Sagristà Font, germana del Pere, estava casada a Sant Fruitós amb el dit Fruituós. Quan va testar el Pere, ja era vidu i tenien cura d'ell dues serventes solteres; una dita Antònia Casals, l'altra, Josefa Borradaña. No volem ser malpensats, però sembla ser que sentia una certa predilecció per aquesta darrera, ja que li va deixar un llegat de 3.120 rals de plata. Vuit dies després de fer testament Pere Sagristà va deixar aquesta vall de llàgrimes. Havia viscut 71 anys i 8 mesos.

va renovar vells establiments de terra i en va fer de nous: 11 quarteres a Josep Torras Clarena, 12 a Piu Torras Sala, i 7 a Francesc Bacardit Dalmases. Però no va veure els seus projectes fer-se realitat; la seva vida va ser curta i aquell mateix any va morir. En el testament, va deixar 30 lliures a cada germana, 3.000 lliures per misses i 1.000 lliures per refer l'altar de la capella de la Mare de Déu del Roser. Aquests llegats piadosos representaven aproximadament una tercera part del valor del seu patrimoni.

La Gabriela va passar a la Teresa Sagristà Massana, de 42 anys, la qual estava casada amb Oleguer Galí Casals i vivia a Sant Llorenç Savall. Els nous amos es van fer càrrec d'abonar certs deutes que gravaven la casa des dels temps dels avis. Per exemple el 1871 van pagar 369 lliures que es devien a Jacint Cortés, un corder de Manresa. També van pagar diners dels llegats piadosos de les germanes de la mestressa. La Teresa va fer testament el 1874. Va deixar una part de la Gabriela al seu marit i la resta a les monges caputxines. Les onze del vespre del 2 de desembre de 1890 va morir d'un atac de bronquitis. No va deixar fills i aleshores va reivindicar l'herència el Jaume Galobart Hosta, a qui corresponia segons la darrera voluntat de Pere Sagristà, germà de la seva àvia. El Jaume havia nascut el 24 de juliol de 1860 a Sant Fruitós, on el seu pare Sebastià hi tenia alguna terra, heretada de la seva dona Manuela Hosta, que era pubilla. Però aquesta branca pobre dels Galobart havia emigrat a Manresa, i el Jaume es guanyava la vida fent de jornaler. El 1891 va reclamar l'herència al Jutjat de Manresa, però l'assumpte es presentava complicat, perquè el Jaume s'havia de fer càrrec d'una elevada quantitat pel pagament dels drets de la llegítima que pertocaven a l'Oleguer Galí i per compensacions per les millores de la finca. Tot junt pujava a una mica més de 19.000 pessetes. Mancat d'efectiu per fer front a la despesa, no va tenir més remei que acceptar un acord amistós de partició de la propietat. L'abril de 1891, dos perits van valorar la propietat en 40.000 pessetes, i van proposar una divisió de les 641 quarteres en dos trossos de 300 i 341 quarteres. La part meridional se la va quedar el Galí i va passar a dir-se "la Gabriela de Baix", la part nord va quedar en mans del Galobart i, des de llavors, se la coneix com "la Gabriela de Dalt". La casa també es va dividir en dues parts, tapiant dues portes de comunicació. El tros corresponent a la Gabriela de Dalt tenia més de cent quarteres de terra de cultiu dedicades a la vinya, que menaven un total de 19 parcers diferents. En canvi, l'amo tenia cura de les 3 quarteres d'oliver i les 12 de cereal. El bosc ocupava 50 quarteres, mentre que la resta era terreny incult.

Quan la Maria va prendre possessió de l'herència va fer inventari per veure en quina situació es trobava la casa. El panorama no era gaire falaguer; a part de deutes que pujaven a més de mil lliures, que el difunt havia reconegut en el testament, en van aparèixer d'inesperats. Deutes antics de començaments de segle i pagarés signats pel Pere sumaven en total 2.617 escuts. A l'actiu hi havia la finca, valorada en 20 mil escuts, unes bótes, valorades en 100 escuts, roba i eines, 180 escuts, 12 quarteres de gra i tres quarteres de faves a les golfes, dos porcs, vuit gallines i un gall al galliner. El 1871, la Maria va cancel·lar una hipoteca de 3.000 rals a Francesc Pubill Biadiu, sastre de Fonollosa. Aleshores la Maria seguia sent donzella i comptava 45 anys, una mica massa gran per trobar marit. Aquell any la pubilla

Quan el Jaume Galobart va arribar a Fals per prendre possessió de la seva propietat, tenia 32 anys i era encara solter. Aquí es va casar el 1894 amb una noia del Tatger, la Josefa Guitart Llussà. Van tenir tres fills, el Francesc, la Manela i la Candelària. Com que el camí que anava a Manresa, passant per la Mallencosa, era llarg i dificultós, el Jaume va fer obrir un camí a través de la seva terra que baixava directament a la riera de Fals, a l'alçada de l'actual emplaçament de cal Quimet. El camí permetia el pas d'un carro i era particular, de manera que els vens que volien

utilitzar-lo havien de pagar una pesseta cada vegada. Aquest peatge va abolir-se amb el pas dels anys i va ser substituït per una col·laboració pel seu manteniment en forma de ma d'obra. El Jaume era un home emprenedor i va fer millores a la casa. Una de les modernitats que va introduir va ser la instal·lació d'un gasòmetre, un aparell que generava gas acetilè fent reaccionar carbur càlcic amb aigua. El gas s'emmagatzemava en una campana o dipòsit i es distribuïa mitjançant tubs a quatre o cinc llums, situats estratègicament en diverses habitacions de la casa. En uns temps que no hi havia electricitat, la clara llum del gas era un gran avenç en comparació amb la trista claror dels llums d'oli o les teies. La gran sala de la casa, il·luminada amb dues làmpades, era un centre de reunió on s'hi congregaven les forces vives del poble les llargues vetllades d'hivern.

Josefa Guitart va morir el gener de 1939, en plena guerra, i el Jaume Galobart va morir el següent mes de febrer. Els va succeir el Francesc Galobart Guitart, casat el 1928 amb Carme Serra Prat, procedent de Rajadell. En els primers dies de la guerra, el Francesc, com d'altres propietaris, va tenir problemes amb les autoritats revolucionaries. Va ser detingut i portat a la seu del Comitè a Sant Joan, però va ser alliberat aviat gràcies a la intercessió del seu amic i membre del comitè local, Salvador Torras, que va fer prevaler l'amistat per sobre de les opcions polítiques.

El Francesc i la Carme van tenir sis fills, essent el fill gran el Jaume Galobart Serra, l'actual propietari de la Gabriela de Dalt. El 1969 es va casar amb Antònia Cots Moncunill i va fer obres de modernització a la casa. Tenen dues noies i dos nois ; L'Alba, la Carme, el Jaume i el Jordi.